

V. A. KNJAZEV

NIKOLAI PETROVIČ

Vuodesta 1884 työskentelin Uuden Amiraliteetin satamassa oppipoikana viilarinverstaassa ja vuonna 1889 sain ammattimiehen nimen. Työt satamassa sujuivat hitaasti ja alkeellisesti. Ei käytetty hyväksi edes verstaassa olleita koneita. Kun toisinaan satuin pyytämään hiekkapaperia opastajalta (mestariilta) silotellakseni jonkin kupariesineen, niin häneltä tuli vastaus: „Häh, huonopa mestari näyt olevan! Tahdot hiekkapaperia, mutta otapa puikko, ripottele esineelle merkeliä ja hankaa sillä”. Se vasta oli työntekoa — enemmän kulutettiin aikaa kuin työskenneltiin.

Mutta sitten Baltian tehtaalta siirtyi verstaallemme muutamia nuoria ammattityöläisiä; myöhemmin selvisi, että heidät oli „vaarallisina aineksina” erotettu työstä Baltian tehtaalta. He toivat satamaan eloa. Nopeasti pantiin käyntiin toimettomat koneet, aikapalkasta siirryttiin kappalepalkkaan, jonka seurauksena ansiot kohosivat.

Samalla nämä ammattimiehet alkoivat harjoittaa sosialistista propagandaa työläisten keskuudessa vetäen puolelleen tehdasnuorison parhainta ainesta. Alettiin järjestää opintokerhoja. Eräänseen niistä jouduin minäkin.

Saatuani kerhossa käsityksen „hyvästä ja pahasta” aloin kertoa tovereilleni, mitä olin kuullut kerhossa. Paitsi suullista propagandaa levitettiin myös kirjoja, joissa esitettiin sosialismin aatteita. Joskus satuttiin saamaan illegaalistakin kirjallisuutta. Mutta se „juurtui” huonosti, sillä se oli vaarallista senkin takia, että antoi ainoastaan pintapuoliset tiedot ympäröivästä elämästä.

Työläisten oikean poliittisen kasvatuksen merkeissä meillä satamassa järjestettiin siihen aikaan niinkutsuttuja „demokraattisia yliopistoja”, joissa oli oppilaita enintään viisi henkeä. Ja sitä selitettiin näin: „Ellei työmiehes voi mennä yliopistoon itse, niin

yliopisto menee hänen luokseen”. Todellakin työ kerhon jäsenten opettamiseksi sujui hyvää vauhtia.

Kerhojamme ohjasivat korkeakoulujen oppilaat, jotka olivat samalla niiden perustajia.

Perustettuani muutamia työläiskerhoja Pietarin puolelle, Vasiliostroviin, Viipurin puolelle ja Kolpinoon pyysin, että noihin kerhoihin lähetettäisiin intelligenttejä pitämään luentoja, johon minulle keskuksessamme vastattiin: „Hyvä on, teille tulee Nikolai Petrovitš. Hän on parhaita, siksi kerhojen jäsenten tulee olla luotettavia ja vakavia”.

Tämän ohjeen perusteella valitsin kerhojen jäseniksi hankituista parhaiten tuntemani työläiset. Tämän kerhomme ensimmäinen kokous pidettiin Pietarin puolella, Sjezzinskajan ja Ison Puškarskajan kadun kulmatalossa, huoneessa, jossa asuin ja johon portailta johti erillinen käytävä, joten asunnon isäntäväki ei nähnyt, kuka kävi luonani.

Sovittuun aikaan joku koputti asuntooni oveen. Avattuani oven näin edessäni pyöreäkasvoisen noin kolmenkymmenen ikäisen miehen. Hänen partansa oli ruskehtava, katseensa terävä; lakki oli vedetty silmille ja hänen yllään oli syystakki, jonka kaulus oli nostettu pystyyn, vaikka olikin kesäinen aika, yleensä — ulkomuodostaan päätellen mies kuului hyvin epämääräiseen väkeen. Tultuaan sisään hän kysyi: „Tässäkö Knjazev asuu?” Ja myönteiseen vastaukseeni hän tokaisi: „Olen Nikolai Petrovitš”. — „Olemme odottaneet teitä”, huomautin minä. — „Asia on niin, etten voinut tulla suoraan tietä... Sen vuoksi viivästyin. Entä ovatko kaikki läsnä?” kysyi hän ja riisui takkinsa.

Hänen kasvojensa ilme oli niin vakava ja käskevä, että hänen sanansa pakottivat tahtomattakin alistumaan. Kiiruhdin rauhoittamaan häntä ilmoittamalla, että kaikki ovat saapuneet ja kokous voidaan aloittaa.

Mentyään läsnäolleiden luo Nikolai Petrovitš tutustui heihin, istuutui hänelle osoitettuun paikkaan ja ryhtyi esittämään työsuunnitelmaa, jonka käsittely oli syynä kokoontumiseemme. Hänen puheensa oli vakavaa, täsmällistä ja tarkoin harkittua, ja tuntui siltä, ettei se siedä vastaväitteitä. Läsnäolijat kuuntelivat häntä tarkkaavaisina. He vastailivat hänen kysymyksiinsä: kuka on puhuteltava ja missä käy työssä, millä tehtaalla, kuinka kehittyneitä tehtaan työläiset ovat, minkälaisia ovat heidän mielialpiteensä, ovatko he kykeneviä omaksumaan sosialistisia aatteita, mikä eniten kiinnostaa työläisiä, mitä he lukevat jne.

Pääajatuksena Nikolai Petrovitšin esitelmässä oli se, kuten me käsitimme, etteivät ihmiset oivalla selvästi omia etujaan, ja mikä pahinta, etteivät osaa hyväksikäyttää mahdollisuuksiaan. He eivät tiedä sitä, että jos heidän onnistuisi liittyä yhteen ja tiivistää rivinsä, niin heillä tulisi olemaan sellainen

voima, joka murskaisi tieltänsä kaikki esteet paremman elämän saavuttamiseksi. Hankkimalla tietoja he voisivat itsenäisesti parantaa oman asemansa, vapauttaa itsensä orjan asemasta ym.

Nikolai Petrovitš puhui runsaasti kaksi tuntia; hänen puheitaan oli helppo kuunnella, sillä hän selitti kaiken, mikä oli meillä epäselvää. Verrattaessa hänen puheitaan toisten intelligenttien puheisiin saattoi selvästi huomata, että se oli kokonaan toisenlainen, paljon parempi, ja kun määrättyään seuraavan kokouspäivän Nikolai Petrovitš oli mennyt, kyselivät läsnäolijat minulta: „Kuka hän on? Kylläpä puhuu mainiosti”.

En osannut selittää heille, kuka oli Nikolai Petrovitš, sillä en tuntenut häntä silloin vielä itsekään. Hän kävi meillä usein — kerran viikossa. Kävi hän toisissakin kerhoissa, joita hänelle esitettiin. Onnistuttiin perustamaan kerho Tšornaja retškassa ja työläisen P. Dmitrijevin asunnossa. Nikolai Petrovitš kävi siinäkin kerhossa, vaikka matka olikin pitkä. Hän kävi myös kerhossa Krotškin-Feodorovin luona Vasiliostrovin 7. linjalla. Tämä kerho osoittautui Nikolai Petrovitšille kohtalokkaaksi: siellä poliisi pääsi hänen jäljilleen. Marraskuussa 1894 tämä kerho — viisi henkeä — vangittiin.

Koska olin keskuskerhon jäsen, niin asuntooni kokoontui usein toistenkin kerhojen edustajia ja intelligenteja. Nämä kokouksittaisuudet olivat vieläkin konspiratiivisempia. Niitä johti samoin Nikolai Petrovitš. Mutta mikä oli hänen todellinen nimensä, sitä ei kukaan näistäkään työläisistä tiennyt. Näissä kokouksissa Nikolai Petrovitš määräsi eri kerhoihin intelligentti-propagandistit, antoi heille ohjeita, kertoi siitä, minkälaisia nuo kerhot olivat ja mitä niissä oli luettava.

Vuonna 1893 kuoli isoäitini, ja minulle oli siirtyvä hänen jättämänsä perintö. Tiesin hyvin, että toverini neuvovat minulle, mihin toimenpiteisiin minun on ryhdyttävä saadakseni todella tuon perinnön, ja käännyn heidän puoleensa. He lähettivät minut valantehneen apulaisasianajajan V. I. Uljanovin luo, mutta samalla varottivat, etten kirjoittaisi hänen osoitettaan, vaan painaisin sen mieleeni, ja jos tulisi tarvis niin kirjoittaisin sen sovitulla tavalla, lisäämällä talon ja asunnon numeroihin luvun 9.

Tultuani taloon № 7 Kazatšin poikkikadulla löysin saamani piirustuksen mukaan tarvittavan asunnon № 13. Soitin ovikelloa. Oven aukaisi talon emäntä ja selitti, ettei Uljanov ole tavattavissa, mutta hän pian palaa, ja salli minun odottaa Uljanovin huoneessa, jossa oli kaksi ikkunaa ja tavallisen yksinkertainen kalusto: rautasänky, kirjoituspöytä, kolme tai neljä tuolia ja piironki. Katseltuani ympärilleni ajattelin: „Mikähän asianajaja hän mahtanee olla ja rupeaakohan ajamaan asiaani...” Ovikello

soi, ja hetken kuluttua huoneeseen astui mies. „Jaa, te jo odotatte?” sanoi hän minulle ja heitti nopeasti yltään päällystakkinsa ja oikoi hiukan rypistynyttä frakkiaan.— „Odottakaa hetkinen; vaihdan vaatteita ja sitten alamme”.

Katsahdettuani asianajajan kasvoihin menin ymmälle: sehän oli Nikolai Petrovitš! Sillä välin, kun hieman rauhoituin, Nikolai Petrovitš vaihtoi pukua, tuli luokseni ja osoitti tuolia kehottaen: „Kertokaa nyt minulle kaikki järjestyksessä”. Istuuduin ja aloin kertoa niin kuin osasin, hän keskeytti minut useampaan otteeseen vaatien uusia selityksiä ja ikään kuin kaivaen minusta tosiasian toisensa jälkeen. Kuultuaan minulta, että kuolemansa edellä isoäitini oli palvellut erään kenraalin talossa ja että tämä kenraali oli voinut anastaa isoäitini perinnön, vaikka hänellä olikin oma kolmikerroksinen kivitalo, Nikolai Petrovitš hykerteli käsiään ja virkkoi painottaen seuraavia sanoja: „Hyvä on, otamme häneltä pois talon, jos voitamme asian. Asiaa mutkistaa se, että on hyvin vaikea löytää perheluettelo, sillä vainaja oli lähtöisin maorjista”.

Sanottuaan sen hän otti paperiliuskan ja alkoi kirjoittaa anomusta henkikirjan saamiseksi. Kirjoitettuaan anomuksen hän selitti, minne minun oli mentävä, minne jätettävä anomus, ja pyysi saapumaan luokseen, kun olen saanut jonkin vastauksen asiasta.

— Ja nyt siirtykäämme toiseen kysymykseen. Kuinka ovat asiat kerhoissa? Mitä uutta kuuluu tehtaille? Nikolai Petrovitš kyseli minulta. Hädin tuskin ehdin vastata hänen kysymyksiinsä. „Koska te olette välittömästi yhteydessä kerhoihin”, sanoi hän minulle, „teidän tulee aina ottaa selville, mitä tapahtuu tehtaissa, mistä johtuu työläisten tyytymättömyys ja kuka siihen on syyssä. Teidän on tunnettava työläisten tarpeet, mikä heitä eniten kiinnostaa ja miten heihin voi lähentyä”.

Kuuntelin ja tajusin, että noita vaatimuksia on verrattain vaikea täyttää, mutta Nikolai Petrovitš esitti ne niin vakuuttavasti, etten uskaltanut kieltäytyä.

— Te perustitte kerhon, jatkoi hän.— Voidaksenne johtaa sitä teidän on päästävä tietotasoltanne kerhonjäseniä korkeammalle. Teidän tulee enemmän lukea, kehittää itseänne sekä toisia. Olen kuullut, että harrastatte tansseja, jättäkää ne — on toimittava kaikin voimin. Teidän on kehitettävä itseänne poliittisesti, ja silloin koko työenne kerhossa tulee teille nautinnoksi.

Jätimme jäähyväiset. Hänen harteilleni säilyttämät velvollisuudet tuntuivat minusta raskailta. Poistuttuani hänen luotaan mietin, miten voisoin kaiken täyttää.

Siitä lähtien kävin säännöllisesti V. I. Uljanovin luona, toin hänelle tehtaalta saamani uutiset ja joka kerta sain häneltä uusia ohjeita.

— Annahan ajan kulua, puheli hän,— koittaa aika, jolloin me pakotamme kuuntelemaan meitä ja saavutamme järjestäytymisoikeuden. Meidän tulee helpompi. Tärkeätä on saada työläiset ymmärtämään meitä, ja silloin saamme voimaa ja järjestämme elämämme niin kuin itse tahdomme.

V. I. Uljanov puhui tästä hyvin innokkaasti. Minä poistuin hänen asunnostaan reippain mielin ja tuntien sisimmässäni voimistunutta halua toimintaan.

Tehtaalla vuorostani pyrin kertomaan kaiken sen, mitä olin kuullut Vladimir Iljitšiltä. Työläiset kuuntelivat minua halukkaasti, ja heidän suhtautumisensa minuun muuttui, arvovaltani kohosi. Mutta sitä ei kestänyt kauan. Puheet propagandatyöstäni tulivat tehtaan johdon tietoon ja minun täytyi jättää tehdas.

Kun kerran menin V. I. Uljanovin luo, kysyi hän minulta: „Kuulkaapas! Entä jospa teidät satuttaisiin vangitsemaan, osaisitteko käyttäytyä kuulustelussa ja oikeudessa?” — „Kyllä”, vastasin. Reseptinä siihen, miten oli meneteltävä kuulustelussa oli se, ettei saanut tehdä minkäänlaisia tunnustuksia. „Siispä”, jatkoi hän, „koska tiedätte, niin selittäkää se kaikille tovereillenne. Onko teillä kassa? Kirjasto? Mitä kirjoja siinä on? Meidän on koottava hyvä kirjasto ja laadittava vastaava lukemisohjelma. Täytyy tietää, miten on autettava vangittuja ja karkotettuja. Siihen tarvitaan varoja. On velvoitettava puolueenjäsenet maksamaan jäsenmaksut, järjestettävä arpajaisia ja käytettävä hyväksi kaikkia tulolähteitä rahavarojen hankkimiseksi.”

Vladimir Iljitš selitti minulle yksityiskohtaisesti, mitä järjestöme oli tehtävä. Olin hänen luonaan tunnin verran. Lähtiessäni lupasin täyttää kaiken voitavani.

Kohta sain tietää, että hänet oli vangittu. Pian sen jälkeen myös minut vangittiin ja lähetettiin Vjatkan lääniin.

